

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

Кафедра загальної та регіональної географії

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

підготовки бакалавра

спеціальність 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія. Англійська мова)

Розробники програми:

кандидат географічних наук, доцент Корнус Олеся Григорівна,
кандидат географічних наук, ст. викл. Данильченко Олена Сергіївна
кандидат педагогічних наук, ст. викл. Коробова Юлія Володимирівна

Наскрізна програма практики розглянута і схвалена на засіданні кафедри
загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від “ 30 ” серпня 2021 року.

Обговорена та рекомендована до затвердження на засіданні науково-
методичної комісії природничо-географічного факультету

Протокол № 1 від “ 31 ” серпня 2021 року.

Наскрізна програма практики розглянута на засіданні вченої ради університету

Протокол № 6 від “ 20 ” грудня 2021 року.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Місце практики в професійній підготовці випускника

Практика студентів закладів вищих освіти (ЗВО) України є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців. Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь за відповідною спеціальністю.

Наскрізна програма практики студентів за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія), додатковою предметною спеціальністю 014 Середня освіта (Англійська мова) (освітньо-кваліфікаційний ступінь – бакалавр) є основним навчально-методичним документом, який визначає усі аспекти проведення практик. Вона забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання студентів.

Мета практичної підготовки

Мета практичної підготовки полягає в оволодінні студентами сучасними методами польових досліджень та вміннями і навичками, необхідними для самостійних досліджень та систематичного використання краєзнавчого матеріалу в педагогічній діяльності, а також технологіями навчання, основами педагогічної діяльності та формування професійних рис особистості майбутнього вчителя. Проведення практики має на меті забезпечити закріплення суттєвих теоретичних знань і досягнення наступних цілей:

1. Ознайомлення та набуття навичок роботи з метеорологічними, топографічними та іншими приладами, які використовуються під час польових досліджень, а також оволодіння методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, картографування природних та соціально-економічних географічних систем.
2. Освоєння студентами безпосередньо у ході навчального процесу основних форм, принципів та методів викладання географічних дисциплін у школі та навчання англійської мови, передового педагогічного досвіду.

3. Набуття професійних якостей майбутнього вчителя, які відповідають вимогам сучасного суспільства, а також формування особистих людських якостей фахівців.
4. Виховання у студентів творчого, дослідницького підходу до наукової, педагогічної та виховної діяльності.
5. Формування потреб у самоосвіті, самовихованні та підвищенні своєї кваліфікації.

Завдання практики

Під час проходження всіх видів практики студент-практикант повинен виконати наступні завдання:

1. Навчитися користуватися спеціальними приладами та вміти правильно застосовувати їх при різних видах географічних досліджень; вміти самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому журналі, робити необхідні теоретичні висновки та географічні прогнози; вміти виконувати графічні і картометричні роботи.
2. Вивчення методичного досвіду й системи навчальної роботи на базі проходження практики (ЗЗСО I-III ст.).
3. Ознайомлення з плануванням та організацією уроків; оволодіння методикою організації та контролю роботи учнів у навчальному процесі; опанування засобів і методів організації та контролю самостійної роботи учнів.
4. Оволодіння методикою підготовки до уроків та методикою викладання навчального матеріалу шляхом відвідування уроків вчителів-методистів, самостійного проведення уроків під керівництвом та у присутності викладача-методиста.
5. Ознайомлення з розробкою навчальних завдань і матеріалів для поглибленої самостійної роботи учнів, що входять у систему методичного забезпечення навчального процесу.

Вміння студентів

Під час проходження всіх видів практик студент повинен оволодіти навичками науково-дослідницької та професійно-педагогічної діяльності.

1. Вміти використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з фізичної, економічної, соціальної, політичної географії для дослідження природних явищ і процесів.
2. Вміти здійснювати картографічний аналіз територій та акваторій.
3. Вміти використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички для вирішення практичних завдань в галузі географії та навчання англійської мови.
4. Вміти використовувати професійні знання, уміння й навички в галузі географічних наук та управління соціально-економічним розвитком території.
5. Вміти використовувати професійні знання, уміння й навички, методикау навчання географії та англійської мови при викладацькій роботі у навчальних закладах.

II. ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Відповідно до навчальних планів, які затверджені Вченою радою, уведено наступний порядок проходження студентами-географами практики відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра:

- **навчальна практика з географії (топографо-географічна)** з відривом від навчання (4 тижні у 2 семестрі – протягом травня, червня);
- **навчальна практика з географії (фізико-географічна)** з відривом від навчання (3 тижні у 4 семестрі – протягом травня, червня);
- **навчальна практика з географії (комплексно-географічна)** з відривом від навчання (3 тижні у 6 семестрі – протягом травня, червня);
- **пропедевтична практика з психології та педагогіки у ЗЗСО** з відривом від навчання (2 тиждень у 3 семестрі – протягом листопада);
- **навчально-методична практика з англійської мови** з відривом від навчання (2 тижні у 4 семестрі – протягом травня);
- **виробнича педагогічна практика у ЗЗСО** з відривом від навчання (6 тижнів у 8 семестрі – протягом лютого, березня).

III. БАЗА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

- для навчальних практик з географії (2,4,6 семестри) – м. Суми, околиця міста Суми, Сумська область, Карпатський та південні регіони України, кафедра загальної та регіональної географії СумДПУ імені А.С. Макаренка;
- для навчально-методичної практики з англійської мови – ЗЗСО м. Суми;
- для педагогічної практики (пропедевтичної) та виробничої педагогічної практики – заклади середньої освіти, гімназії, ліцеї м. Суми та Сумської області.

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Керівники практики від кафедр забезпечують організацію і проведення практик відповідно до навчального плану, наскрізної і робочих програм практик, проводять інструктажі студентів та контролюють дотримання ними правил техніки безпеки, контролюють проходження практики, оцінюють її результати відповідно до поданих студентами звітів.

Навчальна практика складається з 3-х етапів: підготовчого, польового та камерального. Перед початком навчальних практик керівником практики проводиться настановне заняття на якому обговорюється організаційні питання проведення практики, план польових робіт, форма звітності, поділ на бригади. Після закінчення польового етапу студенти за даними польових щоденників складають та оформляють звіт з навчальної практики.

Перед початком виробничої педагогічної практики проводиться настановча конференція у якій беруть участь методисти СумДПУ імені А.С. Макаренка, керівники-методисти та студенти. На цій конференції обговорюються організаційні питання проведення практики. Загальний контроль за проходження практики здійснює керівник практики кафедри, а індивідуальний контроль за ходом виконання програми практики – викладач-методист.

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Підсумки навчальних та педагогічної практик підводяться груповими керівниками практики і обговорюються на засіданні кафедри, яка її забезпечує, або на педагогічній звітній конференції.

VI. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

6.1. Навчальні практики з географії проводиться з відривом від навчання протягом травня, червня (10 тижнів) у 2,4,6 семестрах. Базою проходження практики є м. Суми, околиця міста Суми, Сумська область, Карпатський та південні регіони України, кафедра загальної та регіональної географії СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Мета практики: оволодіти сучасними методами польових досліджень та провідними методами глибокого комплексного географічного вивчення особливостей просторового поєднання природних територіальних і соціально-економічних систем, навчити студентів користуватися ними у складних польових умовах.

Завдання практики є наступними:

1. Закріпити теоретичні знання, отримані студентами під час лекційних, лабораторних, практичних занять з нормативних географічних дисциплін, а також закріпити та удосконалити практичні навички і уміння за відповідною спеціальністю.
2. Навчитися користуватися спеціальними приладами і туристичним спорядженням та вміти правильно застосовувати їх при різних видах географічних досліджень та краєзнавчо-туристичних заходів.
3. Вміти самостійно вести візуальні спостереження, виконувати польові вимірювання, вести записи у польовому журналі, робити необхідні теоретичні висновки та географічні прогнози.
4. Навчитися складати туристичні маршрути з розрахунком часу і матеріально-технічного забезпечення у польових і камеральних умовах за даними різноманітних джерел інформації.

5. Вміти виконувати графічні і картометричні роботи.

Зміст діяльності студентів-практикантів. Забезпечення успішного проведення навчальної практики передбачає:

1. **Підготовчий етап.** Ознайомлення з програмою практики, напрямками досліджень, маршрутними спостереженнями, правилами експлуатації приладів (топографічним, метеорологічних, гідрологічних та ін.), методикою польових досліджень, вимогами до звіту. Повторення та закріплення теоретичної бази необхідної для проходження польової практики. Отримання обладнання, інструктаж з техніки безпеки.
2. **Польовий етап.** Експерсії на ключові природні ділянки (типові та унікальні ПТК), а також об'єкти природно-заповідного фонду. В залежності від мети та завдань навчальної практики на різних курсах проводяться певні географічні дослідження.

У II семестрі під час навчальної практики з географії (топографо-географічній) досліджуються прості види топографічних зйомок та за даними вимірювання складаються карти ключових ділянок, вивчається геологічна будова та склад порід певної території, основні геологічні процеси та явища, а також мікрокліматичні та гідрологічні особливості району дослідження.

У IV семестрі під час навчальної практики з географії (фізико-географічній) вивчаються особливості рельєфу, ґрунтового покриву ключової ділянки, проводяться краєзнавчо-географічні дослідження.

У VI семестрі під час навчальної практики з географії (комплексно-географічній) студенти здійснюють комплексне фізико-географічне дослідження (ландшафтне), в ході якого студенти оволодівають методикою ландшафтного профілювання та отримують навички складання ландшафтних карт великого масштабу. Завершальною фазою навчальної практики з географії є комплексне географічне дослідження, яке поєднує вивчення особливостей функціонування природно-територіальних та

соціально-економічних систем, а також оцінку ступеню раціональності суспільно-природної взаємодії та екологічної ситуації в районі досліджень.

3. Камеральний етап. Обробка даних, оформлення та захист звіту.

Форми звітності студента про практику. Для студентів обов'язковим є ведення щоденника, в якому фіксується зміст і всі види робіт, які виконував студент протягом проходження практики. Записи у ньому ведуться щоденно. Щоденник підписується студентом і викладачем - керівником практики. По закінченню практики студенти складають звіт з практики за встановленим планом та захищають основні положення цього звіту.

Норми оцінювання роботи студентів під час практики. По закінченню студентом проходження практики керівник практики перевіряє щоденник та звіт з практики, заслуховує захист звіту і виставляє загальну оцінку. Нормами оцінювання роботи студентів під час проходження практики слугує шкала ECTS, згідно з якою робота студента оцінюється за наступними критеріями:

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів
1.	Володіння методикою польових географічних досліджень	0-20
2.	Ведення щоденника та обробка зібраних даних	0-20
3.	Інтерпретація отриманих даних, оформлення звіту	0-20
4.	Захист основних положень звіту та оцінювання ступеню закріплення теоретичних знань, отриманих під час проходження польової практики (усне складання, або тестовий контроль)	0-40

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.2. Пропедевтична практика з психології та педагогіки у ЗССО

проводиться з відривом від навчання протягом листопада (2 тиждень) у 3 семестрі. Базою проходження практики є заклади середньої освіти, гімназії, ліцеї м. Суми.

Організація практики: З питань змісту діяльності студентів та організації практики проводиться настановча конференція. Звіт студентів, підсумки, результати, шляхи вдосконалення організації практики обговорюються на підсумковій конференції.

Підведення підсумків: Підсумковий диференційований залік з педагогічної практики студентів II курсу ставить методист з педагогіки у атестаційний лист та у залікову книжку (розділ «Педагогічна практика») на основі критеріїв оцінювання, аналізу звітної документації, власних спостережень та звіту студентів на підсумковій конференції.

Мета практики: поєднання теоретичної підготовки студентів з практичним застосуванням набутих вмінь і навичок проведення навчальної та позакласної виховної роботи, порівняльний аналіз педагогічних технологій початкової школи та основної школи з метою усунення труднощів періоду адаптації учнів 5-х класів до навчання в основній школі.

Завдання практики: закріпити та поглибити теоретичні знання, отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка»; формувати вміння приймати самостійні рішення в умовах педагогічної діяльності; спостерігати за учнями, вести діагностичну, виховну та навчальну бесіду, проводити анкетування, інтерв'ю для вивчення вихованців; використовувати набуті знання для з'ясування та оцінки ступеня вихованості та освіченості учнів їх інтересів, рівнів зрілості груп як колективів; оперативно надавати різносторонню духовну індивідуалізовану допомогу учням, створювати ситуації успіху; обирати доцільні форми, методи, засоби навчально-виховної роботи; формувати у студентів особистісно-індивідуальний стиль поведінки, психологічну готовність та позитивне ставлення до майбутньої професії.

Зміст діяльності: **1. Ознайомлення з навчально-виховною роботою школи:** (з основними напрямками роботи закладів середньої освіти; з сучасними технологіями навчання та програмами шкільних предметів за спеціалізацією; з обладнанням шкільного кабінету з навчальних предметів; з роботою музеїв; з роботою позашкільних установ, дитячих громадських організацій до яких входять і які відвідують учні закріпленого класу; з системою роботи школи з подолання труднощів періоду адаптації учнів 5- х класів до навчання в основній школі). **2. Ознайомлення з науково-дослідницькою роботою вчителів школи:** (з основними напрямками науково-дослідницької роботи вчителів; з роботою методичних та циклових комісій за предметами спеціалізації; з науковими основами організації досліджень у навчально-виховному процесі; з комплексом дослідницьких методик, що застосовуються для вивчення особистості школяра і класного колективу). **3. Участь у навчально-виховній роботі класу:** (допомога класному керівнику у проведенні окремих видів позакласної виховної роботи з учнями та самостійне проведення однієї з форм виховної роботи, проведення дидактичних ігор у позакласній роботі; допомога активу класу у формуванні міжособистісних стосунків; організація активного відпочинку учнів на перервах; індивідуальна робота з учнями у закріпленому класі; допомога вчителю (з предмету спеціалізації) у підготовці дидактичних матеріалів до уроку, участь в обладнанні кабінету тощо; виконання дидактичних завдань з педагогіки; вивчення індивідуальних особливостей учнів під керівництвом психолога).

Форми звітності: Звітна документація за завданнями педагогічної практики складається з: **робочого зошиту**, в якому містяться індивідуальний план, щоденник педагогічної практики, відображено зміст і форми діяльності студента в період практики у закріпленому класі, а також аналіз відвіданих уроків та виконання завдань з педагогіки; **методичної розробки** проведеного студентами виховного заходу; **атестаційного листа**, в якому повинна бути відображена думка про роботу студента у формі оцінки класного керівника, методиста з педагогіки.

Критерії оцінювання пропедевтичної практико з психології та педагогіки у ЗЗСО:

№	Зміст	Бали
1.	Відвідування школи	1 – 5
2.	Робота з класним колективом (оцінюється вчителем-класоводом)	1 – 25
3.	Етична бесіда (розробка, проведення, самоаналіз)	1 – 25
4.	Науково-педагогічне дослідження – оцінюється методистом з педагогіки та шкільним психологом	1 – 10
5.	Дидактичні завдання	1 – 25
6.	Оцінка щоденника (зміст, висновки, оформлення)	1 – 10

6.3. Навчально-методична практика з англійської мови проводиться з відривом від навчання впродовж 2 тижнів у 4 семестрі – протягом травня. Базами проходження навчальної практики є ЗЗСО м. Суми.

Метою навчальної практики з англійської мови є:

1. Ознайомлення студентів із діяльністю ЗЗСО, із вимогами до ведення шкільної документації.
2. Створення умов для ознайомлення студентів із системою роботи кращих учителів англійської мови.
3. Оволодіння майбутніми педагогами формами, засобами, методами, технологіями організації навчально-виховної роботи у ЗЗСО.
4. Формування у студентів творчого підходу до педагогічної діяльності, набуття ними вмінь аналізувати результати педагогічної діяльності вчителів.
5. Забезпечення умов професійної адаптації студентів до активної діяльності в учнівських колективах, особисте переконання майбутніх педагогів у доцільності обрання професії вчителя, формування соціальної мотивації подальшої навчальної діяльності.

Завдання навчальної практики:

1. Ознайомлення з напрямками, формами, методами навчально-виховної роботи ЗЗСО (бесіди з адміністрацією, учителями, класними керівниками, знайомство з обладнанням навчально-методичних кабінетів англійської мови/іноземних мов, аналіз видів документації – класного журналу, особових

справ учнів, календарно-тематичних та поурочних планів учителів англійської мови, планів гуртків тощо).

2. Планування навчально-виховної роботи на весь період навчальної практики.

3. Ознайомлення із системою, формами, видами позакласної роботи з англійської мови класів і школи в цілому.

4. Відвідування уроків учителів англійської мови; оволодіння технікою запису ходу і змісту уроку, його аналізу, заповнення таблиць спостереження уроків.

Зміст діяльності студентів-практикантів.

Практична підготовка студентів має наскрізний характер і відбувається під час навчальної та педагогічної практик в ЗЗСО. Навчальна практика передбачає такі компоненти:

- 1) кероване спостереження освітнього процесу;
- 2) виконання обов'язків асистента вчителя.

Кероване спостереження освітнього процесу. Метою даного компоненту навчальної практики є розуміння учнів та процесу учіння. Студенти мають можливість спостерігати за роботою досвідчених учителів та пов'язати набутий досвід з навчальним матеріалом першого-другого років вивчення курсу «Англійська мова». Щоб цей процес відбувався цілеспрямовано, студенти виконують завдання для спостереження.

Спостереження за освітнім процесом у ЗЗСО є важливою ланкою в системі професійної підготовки учителів англійської мов, одним із ключових етапів між теоретичним навчанням майбутніх учителів та їх самостійною роботою в ЗЗСО. Ця навчальна практика забезпечує студентів початковим досвідом педагогічної діяльності.

Асистент учителя. Метою даного компоненту навчальної практики є підготовка до вчителювання. Під час перебування у школі в ролі помічника вчителя студенти займаються плануванням та надають посильну допомогу вчителям англійської мови.

Обов'язки студентів-практикантів:

1. Старанно виконувати отримані під час педпрактики завдання, що передбачені програмою.

2. Виявляти високу відповідальність, старанність, творчу ініціативу, наполегливість, організованість, дисциплінованість, педагогічний такт, гуманність.

3. Підпорядковуватись правилам внутрішнього розпорядку ЗЗСО, в якому проходять практику, виконувати розпорядження адміністрації школи та керівника навчальної практики.

4. Після закінчення практики протягом трьох днів завершити підготовку необхідних матеріалів, систематизувати їх і разом зі звітом подати керівнику навчальної практики.

5. Брати участь у настановних та підсумкових методичних конференціях з питань навчальної практики.

6. На період навчальної практики у кожній групі один із студентів виконує обов'язки старости. Він веде облік відвідування студентами ЗЗСО, повідомляє їм про завдання і доручення керівників, несе відповідальність за дотримання практикантами трудової дисципліни.

Звітні методичні матеріали із спостереження за освітнім процесом у ЗЗСО: під час навчальної практики студенти готують і подають після її завершення звіт про виконану роботу за період практики.

Оцінка педагогічної практики: за результатами спостереження за освітнім процесом у ЗЗСО студенти здають щоденники спостереження. Підсумки педагогічної практики обговорюються на підсумковій конференції.

Обов'язки викладача-керівника навчальної практики від кафедри практики англійської мови. Викладач-керівник практики:

1. Бере участь у настановній та підсумковій конференціях з питань практики.
2. Перевіряє, аналізує і оцінює щоденники спостереження студентів.
3. Здійснює науково-методичну допомогу вчителям англійської мови ЗЗСО у проведенні роботи зі студентами-практикантами.

Форми звітності студента про практику. Для студентів обов'язковим є ведення щоденника, в якому фіксується зміст і всі види робіт, які виконував студент протягом проходження практики. Записи у ньому ведуться щоденно. Щоденник підписується студентом і викладачем – керівником практики. По закінченню практики студенти складають звіт з практики за встановленим планом та захищають основні положення цього звіту.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із навчальної практики з англійської мови у ЗССО

По закінченню навчальної практики керівник практики перевіряє щоденник та звіт з практики, заслуховує захист звіту і виставляє загальну оцінку.

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів
1. Навчальна робота (50 б.)	Кероване спостереження. Аналіз уроків англійської мови (заповнення таблиць спостереження)	30
	Ведення щоденника (зміст, висновки, оформлення)	20
2. Методична та організаційна робота (20 б.)	Асистент учителя. Виконання обов'язків помічника вчителя англійської мови	10
	Виготовлення наочних/роздаткових матеріалів до уроків. Трудова дисципліна.	10
3. Виховна, профорієнтаційна робота (20 б.)	Асистент учителя. Організація і проведення позакласної роботи з англійської мови	10
	Проведення профорієнтаційних заходів з англійської мови	10
4. Підсумки практики (10 б.)	Оформлення документації	5
	Участь у роботі підсумкової конференції	5
	Всього:	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.4. Виробнича педагогічна практика у ЗССО проводиться згідно навчального плану на IV курсі у VIII семестрі (педагогічна практика триває 6 тижнів). Базою проходження практики є заклади загальної середньої освіти.

Мета педагогічної практики – через практичні дії опанувати теоретичним матеріалом з географії, набути необхідних професійних навичок майбутнього вчителя, оволодіти основними функціями педагогічної діяльності педагога та сформувати його професійні вміння. Педагогічна практика покликана навчити студентів застосовувати отримані знання в університеті зі спеціальних дисциплін на практиці.

Завдання педагогічної практики:

1. Поглибити і закріпити теоретичні знання з курсу шкільної географії та методики її викладання у школі.
2. Навчити студентів спостерігати і аналізувати навчальний процес у школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей.
3. Навчити студентів планувати типи уроків з географії.
4. Сформувати навички самостійної підготовки до проведення уроків та виховних заходів з географії.
5. Розвивати інтерес до педагогічної роботи, до передового педагогічного досвіду.
6. Підготувати студентів до проведення різнотипних уроків із застосуванням ефективних методів і прийомів навчання.
7. Сформувати контрольню-оцінювальну діяльність вчителя-фахівця.
8. Вдосконалювати вміння планувати навчальний процес.
9. Формувати вміння проводити аналіз та самоаналіз уроків географії.
10. Розвивати інтерес до педагогічної професії, до вивчення студентами передових педагогічних технологій.
11. Одержати навички організації та проведення позакласних заходів.
12. Сформувати у студентів-практикантів вміння проводити науково-дослідну роботу.

Зміст діяльності студентів-практикантів:

1. Під час проходження педагогічної практики студент складає індивідуальний план на період практики та тематичний план уроків на основі планів учителів.
2. Студент-практикант повинен працювати з необхідною методичною, науковою та навчальною літературою.
3. Студент самостійно готується до проведення уроків географії (отримує консультації від методистів та вчителів школи, пише плани-конспекти, виготовляє наочні посібники та дидактичних матеріалів). Конспекти уроків обов'язково погоджуються з учителями-предметниками.
4. Упродовж педагогічної практики практиканти зобов'язані дати 8 уроків географії та 8 – з англійської мови за нині чинними програмами, провести активну змістовну позакласну роботу, виконати обов'язки класного керівника.
5. Робочий день студентів-практикантів триває 6 год., під час яких він повинен знаходитись у школі. студент виконує правила внутрішнього розпорядку роботи школи, в якій він проходить практику, розпорядження адміністрації школи та керівника практики; у випадку невиконання вимог він може бути усунений від виконання практики;
6. Студент повинен відвідати та проаналізувати уроки з географії та англійської мови інших практикантів. Під час уроків повинен використовувати сучасні методики викладання географії і англійської мови.
7. До роботи під час педагогічної практики входить розробка сценарію і проведення виховної години. Також студент відвідує й аналізує виховні заходи, які проводять інші студенти. У процесі практики студент веде педагогічний щоденник, у якому фіксуються результати спостережень за колективом класу, дає аналіз своєї навчально-виховної роботи;
8. У процесі проходження практики студент виконує завдання по психології та відповідно його оформляє.

9. Під час проходження практики студент-практикант повинен розробити та провести по одному позакласному заходу з географії та англійської мови.
10. Студент-практикант проводить науково-дослідну роботу, що включає проведення спостережень з метою вивчення і узагальнення досвіду вчителів у викладанні географії та проведення досліджень, необхідних для написання курсової чи кваліфікаційної роботи з методики викладання географії.
11. Студент здійснює профорієнтаційну роботу з проведенням екскурсії до університету, музею з обов'язковою відміткою про це в характеристиці.

Мета виробничої педагогічної практики з англійської мови є формування у студентів готовності здійснювати діяльність із навчання іноземної мови в середній школі на базі сформованої іншомовної професійної комунікативної компетентності та знань основ теорії методики, педагогіки та психології, забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, уміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу, виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання й творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Основні **завдання** педагогічної практики з англійської мови є такі:

1. Сформувати у практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності.
2. Розвинути у студентів уміння здійснювати виховну роботу на базі вивчення іноземної мови.
3. Сформувати у практикантів уміння проводити науково-дослідну роботу.

Зміст діяльності студентів-практикантів під час педагогічної практики з англійської мови:

Під час педагогічної практики має місце розвиток у студентів професійно-методичних навичок і вмінь під час виконання конкретних практичних завдань.

Таким чином, **зміст** педагогічної практики складається з:

- 1) змісту навчальної роботи;
- 2) змісту позакласної роботи;
- 3) змісту дослідницької роботи.

До **змісту навчальної роботи** студента-практиканта входять такі види діяльності:

- 1) ознайомлення зі специфікою діяльності школи даного типу (загальноосвітньої, ліцею, гімназії тощо);
- 2) складання тематичного плану уроків на основі планів учителів;
- 3) планування окремих уроків та серій уроків;
- 4) проведення уроків із дотриманням психолого-педагогічних, методичних і гігієнічних вимог до уроку;
- 5) відвідування уроків учителів та студентів-практикантів;
- 6) проведення предметного й комплексного аналізу відвіданих уроків за схемою;
- 7) проведення психолого-педагогічного аналізу уроку;
- 8) виготовлення наочних засобів, роздаткового дидактичного матеріалу;
- 9) перевірка зошитів учнів;
- 10) проведення додаткових занять з учнями з особливими потребами;
- 11) участь у роботі методичного об'єднання вчителів іноземної мови, у засіданні педагогічної ради школи за результатами педагогічної практики, у підсумкових заходах із педпрактики.

До **змісту позакласної роботи** студента-практиканта входить наступне:

- 1) оволодіння вміннями виховання учнів на уроці засобами іноземної мови;
- 2) вивчення системи роботи вчителя іноземної мови, спрямованої на формування в учнів стійкого інтересу до іноземної мови;
- 3) спостереження та аналіз окремих видів позакласної роботи, що проводять учителі школи;

4) планування окремих видів групових та масових форм роботи, які відповідають особливостям навчання у початковій та основній школі, спільно з методистом (учителем) або з опорою на готові зразки;

5) підготовка та проведення запланованої позакласної роботи;

6) відвідування й аналіз позакласних заходів, які проводять студенти.

До змісту науково-дослідної роботи входять такі види діяльності:

1) проведення тестування учнів із метою виявлення рівня володіння іноземною мовою;

2) проведення опитування (анкетування) учнів із метою вивчення особистісної спрямованості та індивідуального стилю вивчення мови;

3) проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння учнями;

4) вивчення наукової методичної літератури з метою удосконалення своєї роботи, теоретичного осмислення реального навчального процесу;

5) виступи на методичних семінарах студентів-практикантів;

6) проведення спостережень із метою вивчення та узагальнення досвіду вчителів у викладанні іноземної мови.

Форми організації і контролю практики.

Етапи навчально-виховної роботи педагогічної практики студентів-практикантів: початковий, основний і заключний.

На **початковому** етапі педагогічної практики, який триває п'ять днів, студент-практикант здійснює таку діяльність.

1. Бере участь у настановних зборах в університеті та у школі.

2. Знайомиться із класом, вивчає навчальний план, журнал, розклад уроків та ін.

3. Визначає тематику й форми проведення виховних заходів.

4. Складає індивідуальний план роботи, подає його на підпис методистові.

5. Відвідує й аналізує уроки вчителів, позакласні заходи, що проводяться вчителями іноземної мови, класними керівниками, студентами-практикантами.

6. Складає тематичний план серії уроків.

На **основному** етапі практики студент здійснює таку діяльність.

1. За допомогою вчителя та методиста планує та проводить не менше 3 уроків на тиждень. Практиканта допускають до проведення уроків тільки за наявності повного конспекту уроку, підписаного вчителем або методистом.

2. За вказівками вчителя розробляє й виготовляє допоміжні засоби навчання.

3. Відвідує й аналізує уроки: не менше 6 уроків, що проводять вчителі іноземної мови та студенти-практиканти згідно з розкладом відвідувань і взаємовідвідувань.

4. За допомогою вчителя та методиста готує і проводить не менш одного позакласного заходу рідною та іноземною мовою.

5. Відвідує й аналізує позакласні заходи, здійснювані рідною та іноземною мовами, які проводять вчителі, класні керівники та практиканти (не менше двох заходів).

6. Бере участь в методичних семінарах і виступає на них із доповідями.

На **заключному** етапі педагогічної практики, який триває три дні, студент виконує таку роботу.

1. Готує звітні матеріали з педагогічної практики.

2. Вчасно здає стандартно оформлену звітну документацію для перевірки та оцінювання.

3. Бере участь у підсумкових заходах із педагогічної практики.

Етапи діяльності керівників педагогічної виробничої практики: 1) етап попередньої роботи, 2) початковий етап, 3) основний, 4) підсумковий етап, або етап організаційної роботи після педагогічної практики.

Критерії оцінювання результатів навчання.

Формами контролю навчально-виховної діяльності студентів-практикантів є такі:

- індивідуальне відвідування методистом уроків та позакласних заходів, які проводить студент-практикант;

- групове відвідування методистом та студентами-практикантами уроків та позакласних заходів, які проводить студент-практикант;
- поточна перевірка документації, планів-конспектів уроків і наочних засобів, підготовлених студентом-практикантом;
- перевірка виконання індивідуальних і групових методичних завдань;
- перевірка методистом звітної документації студента-практиканта.

Індивідуальні та групові завдання спрямовані на розвиток у студентів під час практики вмінь та навичок самостійного розв'язання виробничих завдань. Виконання одного або кількох індивідуальних завдань активізує діяльність студентів, розширює їхній світогляд, підвищує ініціативу й робить проходження практики більш конкретним і цілеспрямованим.

Практиканти отримують індивідуальні або групові завдання від методиста з фаху. Завдання мають бути 1) вузько спрямовані на розвиток певних вмінь / навичок на конкретному етапі навчання у школі певного типу, 2) практичними та комунікативно спрямованими за характером. Наприклад:

- комунікативні прийоми ознайомлення учнів з пасивним граматичним матеріалом у 6 класі загальноосвітньої школи;
- підсистема умовно-комунікативних вправ для формування граматичних навичок говоріння на середньому ступені навчання;
- формування граматичних навичок на старшому ступені з урахуванням індивідуального типу навчання учнів;
- різні способи організації й презентації граматичного матеріалу в підручниках з іноземної мови (старший ступінь навчання).

Матеріали, отримані студентом під час виконання індивідуального завдання, використовуються при написанні наукових і науково-практичних робіт методичного характеру.

Групові завдання забезпечують розвиток у практикантів умінь співпраці, а в деяких випадках також умінь публічної презентації результатів проведеного дослідження. Групові завдання можуть мати таку форму: підготувати підгрупу до круглого столу щодо результатів практики, дослідити ефективність

використання комунікативних технологій при навчанні певного матеріалу, дослідити проблему інтересу до навчання іноземної мови та шляхів його підвищення, оформити стінгазету тощо.

На заключному етапі педагогічної практики, тобто протягом тижня з дня закінчення практики, студент:

1. Підготовляє звітні матеріали з педагогічної практики:

- індивідуальний план з відмітками методиста про вчасність та якість виконання запланованого;

- атестаційний лист;

- звіт про роботу;

- стандартно оформлені плани-конспекти всіх проведених уроків (мінімум 5 уроків);

- графік відвідувань і взаємовідвідувань з відмітками вчителів про відвідання уроків, що проводять вчителі іноземної мови та студенти-практиканти згідно з розкладом відвідувань (вимоги щодо кількості уроків уточнює керівник практики);

- 1 розгорнутий аналіз уроку іноземної мови, проведеного вчителем;

- методичну розробку виховного заходу іноземною мовою;

- характеристику з місця проходження педпрактики, підписану директором або завучем та скріплену печаткою школи.

2. Здає грамотно й охайно оформлену звітну документацію в картонній папці з наклеєним титульним листом для перевірки та оцінювання.

3. Бере участь у підсумкових заходах з педагогічної практики, науково-практичній конференції тощо.

Форми звітності студента про практику. У тижневий термін студенти, які пройшли педагогічну практику, зобов'язані подати звітну документацію на кафедру. Через тиждень після завершення практики проводиться підсумкова конференція з практики, на якій присутність студентів випускного курсу та методистів є обов'язковою.

Перелік звітної документації:

- Звіт студента про проходження педагогічної практики.
- Атестаційний лист.
- Два конспекти проведених уроків з оцінкою та підписом вчителя: з географії та англійської мови. Студенти, що проходили педагогічну практику за межами м. Суми здають всі уроки з географії та англійської мови з оцінками та підписом вчителя.
- Розробка проведеного й оціненого вчителем (або класним керівником) залікового позакласного заходу з географії.
- Розробка проведеного й оціненого вчителем позакласного заходу з англійської мови.
- Розробка проведеного й оціненого вчителем виховного заходу.
- Характеристика студента-практиканта з навчального закладу (зі штампом та печаткою), підписана директором, учителем географії, учителем англійської мови та класним керівником.
- Зошит із записами про відвідані уроки вчителів школи та студентів.

Норми оцінювання роботи студентів під час практики. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів із педагогічної практики здійснюються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

№	Вид діяльності	Кількість балів
1.	<ul style="list-style-type: none">➤ вчасно прибули до виробничої бази практики;➤ сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;➤ робочий день студентів-практикантів у навчальному закладі тривав у межах 6 годин;➤ проводили уроки на високому науково-методичному рівні більшість уроків оцінені на «відмінно»;➤ апробували раціональні форми роботи на уроках географії, застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках;➤ у першій половині практики в присутності одного з методистів провели заліковий позакласний захід із географії на високому організаційному та методичному рівні;➤ відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;➤ займалися взаємовідвідуванням навчальних занять інших студентів-практикантів із наступним їхнім аналізом;➤ вивчили учнівський колектив;	90-100 А

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ознайомилися з досвідом роботи вчителів-географів навчального закладу; ➤ надали допомогу школі в обладнанні кабінету географії; ➤ якісно підготували та вчасно подали на перевірку звітну документацію з педпрактики; ➤ на високому методичному рівні провели профорієнтаційну роботу. 	
2.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів; ➤ одержали інструктаж на настановній конференції; ➤ вчасно прибули до виробничої бази практики; ➤ робочий день студента-практиканта в навчальному закладі тривав близько 6 годин; ➤ проводили уроки на високому та достатньому науково-методичному рівні; ➤ більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «відмінно» і «добре»; ➤ продемонстрували вміння працювати на уроках географії; ➤ намагалися апробували раціональні форми роботи на уроках географії; ➤ застосовували різноманітні методи і прийоми роботи на уроках географії; ➤ у присутності одного з методистів провели залікові позакласні заходи із географії та англійської мови; ➤ відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів; ➤ займалися взаємовідвідуванням навчальних занять студентів-співкурсників із наступним їхнім аналізом; ➤ вивчили учнівський колектив; ➤ ознайомилися з досвідом роботи вчителів-предметників навчального закладу; ➤ на належному методичному рівні провели профорієнтаційну роботу; ➤ мали незначні зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики. 	82-89 В
3.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів; ➤ одержали інструктаж на настановній конференції; ➤ вчасно прибули до виробничої бази практики; ➤ робочий день студента-практиканта в навчальному закладі тривав близько 6 годин; ➤ проводили уроки на достатньому науково-методичному рівні; ➤ більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»; ➤ продемонстрували вміння працювати на уроках географії та англійської мови; ➤ у присутності одного з методистів провели залікові позакласні заходи із географії та англійської мови; ➤ відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів; ➤ займалися взаємовідвідуванням навчальних занять студентів-співкурсників із наступним їхнім аналізом; ➤ не провели на високому методичному рівні профорієнтаційну роботу; ➤ мали зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики. 	75-81 С
4.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ недобросовісно виконували обов'язки студентів-практикантів; ➤ проводили уроки на достатньому або низькому науково-методичному рівні; ➤ більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре» та «задовільно»; ➤ продемонстрували недостатні вміння працювати на уроках географії та англійської мови; 	65-74 Д

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ не використовувалися різноманітні методи та прийоми на уроках географії та англійської мови; ➤ провели залікові позакласні заходи із географії та англійської мови на низькому організаційному рівні; ➤ проігнорували взаємовідвідування; ➤ не продемонстрували належного рівня сформованості професійно-педагогічних умінь; ➤ мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та поданні на перевірку звітної документації з педпрактики. 	
5.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ недобросовісно виконували обов'язки студентів-практикантів; ➤ присутність у навчальному закладі була епізодичною (у дні проведення уроків); ➤ проводили уроки на низькому науково-методичному рівні; ➤ більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «задовільно»; ➤ не продемонстрували вміння працювати на уроках географії і англійської мови; ➤ не використовувалися різноманітні методи та прийоми на уроках географії і англійської мови; ➤ провели залікові позакласні заходи із географії та англійської мови на низькому організаційному рівні; ➤ проігнорували взаємовідвідування; ➤ були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях; ➤ не продемонстрували належного рівня сформованості професійно-педагогічних умінь; ➤ мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та поданні на перевірку звітної документації з педпрактики. 	60-64 E
6.	<p>Студент-практикант не виконав програми педагогічної практики.</p> <p>При отриманні незадовільної оцінки за практику студент зобов'язаний пройти її повторно у визначений відповідальним методистом і вільний від занять в університеті час.</p>	35-59 FX